

ilabiyat tetkikleri dergisi | *journal of ilabiyat researches*

ISSN: 2458-7508 | e-ISSN: 2602-3946

ilted, Haziran / June 2021/1, 55: 505-509

Zeynep Sağır (Ed.). *Din Psikolojisi: Teori, Güncel Araştırmalar ve Yeni Eğilimler*. İstanbul: Dem Yayınları / Publishing, 2020.

Beyza OKUMUŐ

Doktora Öğrencisi, Bursa Uludaę Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı
PhD Student, Bursa Uludag University, Faculty of Theology, Department of Philosophy and Religious Studies, Bursa / Turkey
ozudogrubez@gmail.com

ORCID ID: 0000-0002-3930-121X

Makale Bilgisi | Article Information

Makale Türü / Article Type: Kitap Tanıtımı / Book Review

GeliŐ Tarihi / Date Received: 15 Mart / March 2021

Kabul Tarihi / Date Accepted: 12 Nisan / April 2021

Yayın Tarihi / Date Published: 30 Haziran / June 2021

Yayın Sezonu / Pub Date Season: Haziran / June

DOI: 10.29288/ilted.894972

Atıf / Citation: OkumuŐ, Beyza. "Zeynep Sağır (Ed.). *Din Psikolojisi: Teori, Güncel Araştırmalar ve Yeni Eğilimler*. İstanbul: Dem Yayınları, 2020". *ilted: ilabiyat tetkikleri dergisi / journal of ilabiyat researches* 55 (Haziran / June 2021/1), 505-509
doi: 10.29288/ilted.894972

İntihal: Bu makale, özel bir yazılımca taranmıŐtır. İntihal tespit edilmemiŐtir.
Plagiarism: This article has been scanned by a special software. No plagiarism detected.
web: <http://dergipark.gov.tr/ilted> | <mailto:ilahiatergi@atauni.edu.tr>

Copyright © Published by Atatürk Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi /
Ataturk University, Faculty of Theology, Erzurum, 25240 Turkey
Bütün hakları saklıdır. / All right reserved.



Öz

Fırat Üniversitesi Din Psikolojisi Anabilim Dalı'nda görev yapmakta olan Dr. Zeynep Sağır editörlüğünde hazırlanan "Din Psikolojisi: Teori, Güncel Araştırmalar ve Yeni Eğilimler" başlıklı çalışma, din psikolojisi alanında çalışmalarını yürüten doktor veya doktora öğrencisi araştırmacıların hazırladığı makaleleri bir araya getirerek alanın güncel çalışmaları hakkında fikir vermeyi hedeflemektedir. Suriyeli mülteciler üzerine yapılmış çalışmalar, Fowler'ın İnanç Gelişimi Teorisi, organ kaybı yaşayan bireylerin manevi yaşam doyumları, manevi danışmanlık ve rehberlik lisansüstü programları, din ve mizah, rüya, radikalleşme ve manevi müzik terapi uygulamaları eserde ele alınan konulardır. Girişte bölümler hakkında kısa özetler eserin sonunda ise yazarların kısa biyografileri yer almaktadır. Çalışmanın hedef kitlesi din ve psikoloji konularına ilgi duyan araştırmacılar olduğu için kullanılan dil akademiktir. Eser, alanda yapılan yeni araştırmaları görmek isteyenler için oldukça faydalıdır.

Anahtar Kelimeler: Din Psikolojisi, Maneviyat, Manevi Danışmanlık, İnanç Gelişimi Teorisi, Suriyeli Mülteciler.

Abstract

"Psychology of Religion: Theory, Current Studies and New Directions" was edited by Dr. Zeynep Sağır, from the Psychology of Religion Department at Fırat University. The book consists of eight chapters written by PhD holders or PhD students working in the field of psychology of religion. The purpose of the book is to gather new studies and to provide insight on the field's current research agenda. The main issues investigated in the book are a meta-analysis of the research on Syrian migrants, Fowler's faith development theory, the spiritual life satisfaction of patients that have suffered from kidney loss, graduate programs on spiritual counselling and guidance, religion and humour, dream psychology, radicalization and spiritual music therapy. The introduction chapter shortly covers the contents of the chapters and short biographies of researchers are presented at the end. The target group of the book is researchers who are interested in the fields of religion and psychology. Therefore the language of the book is academic. The book would be useful for those who want to be informed about current studies in the field.

Keywords: Psychology of religion, spirituality, spiritual counselling, faith development theory, Syrian immigrants.

Din Psikolojisi bölümü hızla popülerleşmekte ve akademik araştırmalarla genişlemektedir. Bu durum araştırmacıları, yapılan çalışmaların seyrini genel bir tablo olarak görmek adına zaman zaman meta-analiz çalışmaları yapmaya yönlendirmektedir. Makale ve kitaplarında yer verdikleri listeler aracılığıyla din psikolojisinin Türkiye'deki seyrini kayıt altına alan araştırmacılar olduğu gibi¹ 1963-2018 arasında yapılmış olan lisansüstü tezler de konularına göre Sevinç (2013) ve Gencer

¹ Abdulvahid Sezen - İlker Yenen, "Türkiye'de Din Psikolojisi Alanında Ulusal Dergilerde Yayınlanmış Makaleler Bibliyografyası (1956-2008)", *Dokuz Eylül İlahiyat Fakültesi Dergisi* 30 (2009), 103-137; İlker Yenen - Abdulvahid Sezen, "Türkiye'de Din Psikolojisi Alanında Lisansüstü Tezler (1963-2008) Üzerine Bibliyografik Bir Çalışma", *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi* 8/2 (2008), 148-178; Mustafa Koç, "Türkiye'de Din Psikolojisi Çalışmaları (1949-2013) Üzerine Genel Bir Bakış", *Balıkesir Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 1/2 (2015), 301-330; Hayati Hökelekli, *Din Psikolojisine Giriş* (İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları, 2010).

(2018) tarafından listelenmiştir.² Fırat Üniversitesi Din Psikolojisi Anabilim Dalı'nda görev yapmakta olan Dr. Öğretim Üyesi Zeynep Sağır editörlüğünde hazırlanmış olan bu çalışma ise bir meta-analiz çalışması niyetiyle hazırlanmamış olsa da Türkiye'de din psikolojisi alanında yeni eğilimleri ortaya koyma amacını taşımaktadır (s. 8). Eser, doktora eğitimlerini tamamlamış veya sürdürmekte olan sekiz araştırmacının hazırladığı bölümlerden oluşmaktadır.

İlk bölüm Dr. Zeynep Sağır tarafından yazılmıştır. "Türkiye'de Psikoloji Saha-sında Suriyeli Sığınmacılar Üzerine Yapılan Lisansüstü Çalışmaların Bir Analizi" başlıklı bölümde, psikoloji alanında Suriyeli sığınmacılar konusunda yapılmış 50 lisansüstü çalışma incelenmiş, bu çalışmaların 2019 yılında yoğunlaştığı görülmüştür (s. 16). Tezlerde tespit edilen temalar dindarlık ve tanrı algısı, başa çıkma, ahlaki algı, akran zorbalığı, anksiyete, gruplararası kaygı, sosyal uyum, kendini toplama gücü gibi çeşitli başlıklar altında gruplandırılmıştır (s. 16-31). Bu incelemesiyle yazar göç ve göçmen konusunda çalışmak isteyen araştırmacılar için ayrıntılı bir tablo sunmuş ve çalışılmış konuları görmelerini kolaylaştırmıştır.

İkinci bölüm Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi'nden Dr. Sakin Özırsık tarafından, "Fowler'dan Streib'a İnanç Gelişimi Teorisinin Evrimi" başlığıyla hazırlanmıştır. Çalışmada Fowler'ın teorisine, teoriye yönelik eleştirilere ve eleştirenlerden Heinz Streib'in önerdiği teorik şemaya yer vermiştir. Bielefeld Üniversitesi'nden, Fowler'ın doktora öğrencisi ve yazarın da doktora danışmanı olan Streib, Fowler'ın teorisindeki temel kusurları, bireyin bir zamanda yalnızca tek bir inanç aşamasında olduğunu varsayması ve inanç gelişiminde üst aşamaya geçen bir bireyin geri bir önceki aşamaya dönmesini mümkün görmemesi olarak tespit etmiştir (s. 54). Fowler'ın teorisi yerine "Dinsel Tarzlar Yaklaşımı"ni önermiştir. Yazar, Streib'in teorisine yapılmış çeşitli araştırmalara ve araştırmaların içerik tahlillerine de değinerek teoriyi kullanmak isteyebilecek araştırmacılar için yol gösterici bir bakış açısı oluşturmaya çalışmıştır.

Kafkas Üniversitesi'nden Dr. Fatma Sağlam Demirkan tarafından hazırlanan üçüncü bölüm, organ kaybı ve manevi yaşam ilişkisi üzerine nitel bir çalışmadır. Yazar, diyaliz hastası olan 35 katılımcı ile görüşmeler yapmış, onlara hastalık sonrası yas evresi, hayatlarındaki değişimler ve din ile ilişkileri üzerine sorular sormuştur. Hastaların sağlıklarındaki en önemli değişikliğin yeti kaybı olduğu, sosyal damgalanma dolayısıyla ilişkilerinin zayıfladığı görülmüştür. Hastaların öznel iyi oluş hali ile sosyal desteğin ilişkili olduğu ancak anlamsız soruların hastaları olum-

² Nevzat Gencer, "Din Psikolojisi Alanında Türkiye'de Yapılan Lisansüstü Tezler (2012-2018) Üzerine Bir Değerlendirme", *Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 17/34 (2018), 731-762; Kenan Sevinç, "Türkiye'de Din Psikolojisi Alanında Yapılan Lisansüstü Tezler Üzerine Bir İnceleme", *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 15/28 (2013), 243-269.

suz etkilediği bulgularına ulaşılmıştır. Hastaların olumlu dini başa çıkma yollarından sabır, teslimiyet, tevekkül, dua ve şükür, olumsuz dini başa çıkma yollarından ise cezayı kullandıkları görülmüştür (s. 75-136).

“Manevi Danışmanlık ve Rehberlik Programı Öğrencilerinin Alana İlişkin Beklentileri ve Algıları” başlıklı dördüncü bölüm Mardin Artuklu Üniversitesi’nden Dr. Hıdır Apak ve Dr. Muhammet Cevat Acar tarafından hazırlanmıştır. Çalışmada manevi danışmanlık ve rehberliğin ne olduğu ve ülkemizdeki serüveni, eğitiminin hangi kurumlarca üstlenildiğine değinilmiştir. Çalışma için Manevi Danışmanlık Tezsiz Yüksek Lisans programından öğrencilerle görüşmeler yapılmıştır. Öğrencilerin eğitim aldıkları alana dair net bir perspektiflerinin olmadığı (s. 154), bu alanın psikolojik yardım sunan bir alan olduğunu kabullenme konusunda çekinceleri olduğu (s. 155), manevi destek personelinin eğitimlerini eksik buldukları (s. 155) bulgularına ulaşılmıştır.

“Bazen Mizah Sadece Güldürmez: Din ve Mizah Üzerine Teorik Bir Yaklaşım” başlıklı beşinci bölüm Şırnak Üniversitesi’nden Dr. Yusuf Emre tarafından yazılmıştır. Yazar bu bölümde, mizahın ne olduğu, gülme kuramları, mizah türleri, din açısından mizahın önemi, mizahın karakter, değerler ve iletişim ile olan ilişkisi üzerinde durmuştur (s. 159-182).

Altıncı bölüm Hitit Üniversitesi’nden Dr. Fatma Nur Bedir tarafından yapılan “Bir Davranış ve Anlamlandırma Pusulası Olarak Rüyaya Dair İnanç ve Tutumların İncelenmesi” başlıklı çalışmadan oluşmaktadır. Yazar rüyanın dini ve kültürel arka planı, rüya ile ilgili uygulamalar, rüyanın oluşumu, fonksiyonları ve davranış ile olan ilişkisi üzerinde durmuştur. İki katılımcı ile görüşmeler yapılmış; dindarlıkları, rüyaya verdikleri önem, öncesi ve sonrasındaki psikolojik süreçleri, rüyanın içeriği, inançla ilişkisi ve yorumlama süreci üzerine görüşlerini almıştır. Rüya ile ilgili inançlar ile dindarlık düzeyi arasında pozitif bir ilişki olduğu, rüyaya verilen önemin birey sekülerleştikçe azaldığı, sekülerleşen katılımcı rüyalarını bilinçaltı ile ilişkilendirirken dindar katılımcının Tanrı ve erenler ile ilişkilendirdiği sonuçlarına ulaşmıştır (s. 183-232).

Yedinci bölüm Hakkari Üniversitesi’nden Arş. Gör. Bilal Kartal tarafından yapılan “Radikalleşme Psikolojisi” isimli nitel çalışmadan oluşmaktadır. Çalışma için sınır dışında radikal örgütlere katıldıktan sonra geri dönen 12 kişiyle görüşmeler yapılmıştır. Radikalleşmeye dair teorik bilgiler aktarıldıktan sonra bulgular paylaşılmıştır (s. 245-265). Radikalleşen kişinin sosyal ilişkilerinin azalması, radikalleşme ile ailenin ekonomik durumu arasında ilişki olmaması, radikalleşen kişinin toplumdaki din algısına zarar vermesi yazarın ulaştığı sonuçlardan bazılarıdır (s. 264-265). Ancak çalışmada “Aileler bilmelidir ki çocuklarına karşı olan ilgi ve alakaları ileride çocukların hayatını olumlu yönde şekillendirecektir” gibi ifadelerin bilimsel

bir çalışmaya atıf yapılmaksızın yer almış olması çalışmanın kusurlarındandır (s. 266).

University College London’da doktora öğrencisi olan Rumeysa Nur Gürbüz Doğan tarafından hazırlanan son bölüm ise “Müzik ve Maneviyat; Küllerinden Yeniden Doğan Manevi Müzik Terapi Uygulaması” başlığını taşımaktadır. Maneviyat ve müzik terapi arasındaki ilişkinin teorik çerçevesinin çizilmesi amaçlanmıştır. Yazar müzik ve manevi müziğin sağlık alanında kullanılmasının tarihsel seyrini, günümüzde maneviyat ve modern müzik terapi uygulamalarının türlerini, bir manevi müzik terapi örneği olarak makamlı Sûfi müziğini ve bunlara dair literatürü aktarmıştır (s. 273-297).

Alanda yapılan güncel çalışmalara dikkat çekmesi bakımından bu eser, din psikolojisi alanında çalışan yeni araştırmacılar için yol gösterici, eski araştırmacılar içinse haberdar edici niteliktedir. Eserin hedef kitlesi akademik çalışmalar yapan kişiler olduğu için kullanılan dil açık ve yalın olmakla beraber terminolojiktir. Çalışmanın girişinde kısaca içerikteki çalışmalara dair bilgiler paylaşılmış ve eserin sonuna da yazarların kısa biyografileri eklenmiştir.

KAYNAKÇA

- Gencer, Nevzat. “Din Psikolojisi Alanında Türkiye’de Yapılan Lisansüstü Tezler (2012-2018) Üzerine Bir Değerlendirme”. *Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 17/34 (2018), 731-762. <https://doi.org/10.14395/hititilahiyat.465724>
- Hökekleli, Hayati. *Din Psikolojisine Giriş*. İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları, 2010.
- Koç, Mustafa. “Türkiye’de Din Psikolojisi Çalışmaları (1949-2013) Üzerine Genel Bir Bakış”. *Balikesir Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 1/2 (2015), 301-330.
- Sevinç, Kenan. “Türkiye’de Din Psikolojisi Alanında Yapılan Lisansüstü Tezler Üzerine Bir İnceleme”. *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 15/28 (2013), 243-269.
- Sezen, Abdulvahid - Yenen, İlker. “Türkiye’de Din Psikolojisi Alanında Ulusal Dergilerde Yayınlanmış Makaleler Bibliyografyası (1956-2008)”. *Dokuz Eylül İlahiyat Fakültesi Dergisi* 30/2009, 103-137.
- Yenen, İlker - Sezen, Abdulvahid. “Türkiye’de Din Psikolojisi Alanında Lisansüstü Tezler (1963-2008) Üzerine Bibliyografik Bir Çalışma”. *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi* 8/2 (2008), 148-178.